

Маріупольський
університет

Необхідність створення ясел для дітей від 3-х місяців в Україні, чи можливість доступу до якісного освітнього середовища?

**Спікерка – Катерина Крутій,
докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри дошкільної освіти
Маріупольського державного університету**

Про що буде йтися?

- Закон України «Про дошкільну освіту» (2024 р.).
- Обґрунтування необхідності створення ясел для дітей від 3-х місяців в Україні.
- Спільне в українській та європейській педагогіці догляду за немовлятами.
- Як створити якісне освітнє середовище для дітей раннього віку?

Світлина 1960 р. Ясла з 6 місяців.

Закон України «Про дошкільну освіту» та нормативно-правові акти для імплементації Закону

2. Наповнюваність груп визначається виходячи із співвідношення кількості вихованців до кількості вихователів, які одночасно працюють з ними.

Кількість вихованців у групі на одного вихователя становить:

1) у групі вихованців одного віку:

не більше 5 вихованців віком до одного року;

не більше 10 вихованців віком від одного до двох років;

не більше 15 вихованців віком від двох до трьох років;

не більше 20 вихованців віком від трьох років;

2) у групі вихованців різного віку:

не більше 15 вихованців віком від трьох років;

не більше 10 вихованців за наявності у групі хоча б однієї дитини віком від одного до трьох років;

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ
БЕЗПЕЧНІСТЬ ІГРАШОК
Частина 1. Механічні та фізичні властивості
ДСТУ EN 71-1:2019
(EN 71-1:2014 + A1:2018, IDT)

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

НАКАЗ

24.03.2016 № 234

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
14 квітня 2016 р.
за № 563/28693

Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних
навчальних закладів

{Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства охорони здоров'я
№ 1371 від 01.08.2022}

Джерела та міжнародні стандарти

ЮНЕСКО (UNESCO). Early Childhood Care and Education (ECCE) охоплює дітей від народження до 8 років, з особливим акцентом на перші 1000 днів життя, як на критичний період для мозкового та психоемоційного розвитку. Джерело: [UNESCO: Early Childhood Care and Education](#)

ЮНІСЕФ (UNICEF) визначає ранню освіту дитини (ECD) як період від зачаття до 8 років; період до 3 років як фундаментальний для формування архітектури мозку, соціально-емоційного здоров'я та здатності до навчання впродовж життя. Джерело: [UNICEF: Early Childhood Development](#)

ОЕСД (Організація економічного співробітництва та розвитку) у доповіді “Starting Strong” підкреслює важливість високоякісної ранньої освіти для дітей від народження як ключової інвестиції в людський капітал. Особливо наголошується на інтеграції освіти, догляду та підтримки батьківства у віці до 3 років. Джерело: [OECD – Starting Strong: Early Childhood Education and Care](#)

The Nurturing Care Framework (WHO, UNICEF, World Bank) у цьому документі (2018) визначено п'ять компонентів ефективної ранньої освіти: **здоров'я, харчування, безпека, рання освіта, чуйний догляд.** Період від народження до 3 років вважається «вікном можливостей» для розвитку мозку. Джерело: [Nurturing Care Framework \(WHO\)](#)

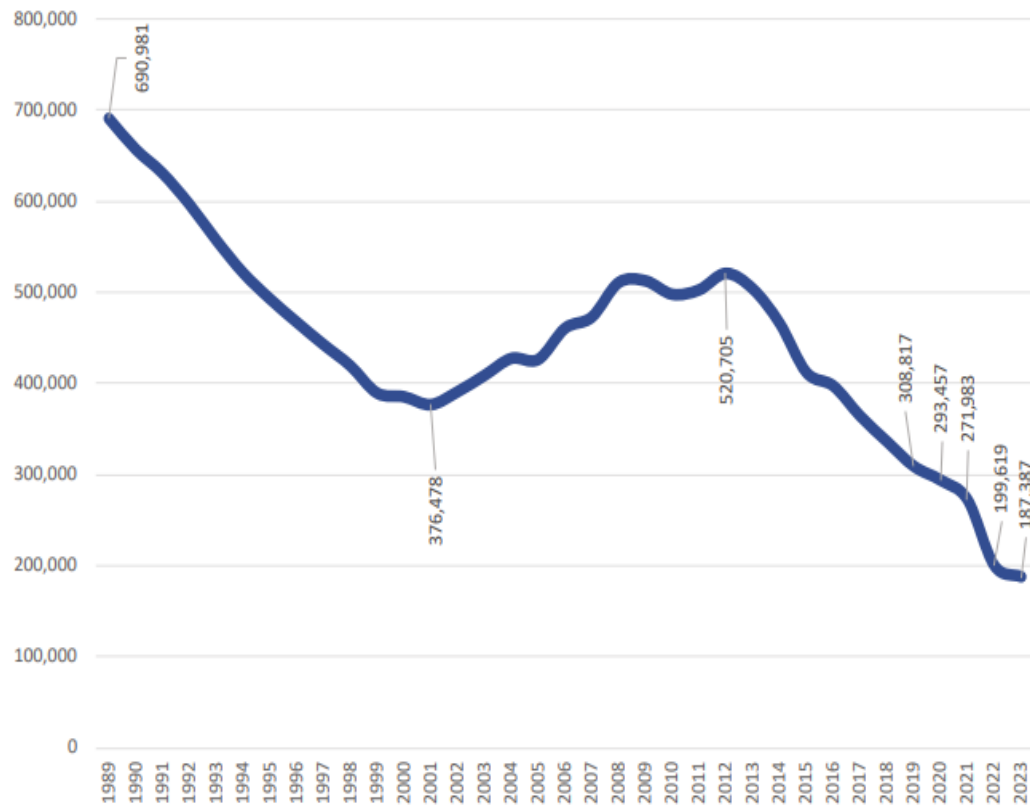
Рання освіта – це систематичний процес цілеспрямованого розвитку, навчання та соціалізації дітей від народження до трьох років, що реалізується у формі індивідуальних і колективних взаємодій з дорослими (педагогами, батьками, спеціалістами) з метою формування базових компетентностей, емоційного добробуту, сенсорного, мовленнєвого, пізнавального та рухового розвитку дитини.

Здоров'я матерів, дітей та новонароджених

Досягнувши піку в 520 705 живонароджених дітей у 2012 році, кількість народжень в Україні неухильно знижується вже більше десяти років. Після ескалації війни кількість народжень впала на 28% — до близько 200 тисяч живонароджених у 2022 році та близько 187 тисяч у 2023 році.

Діаграма 36. Кількість живонароджених в Україні, 1989-2023

Джерело даних: Держстат, Медстат, Мініюст

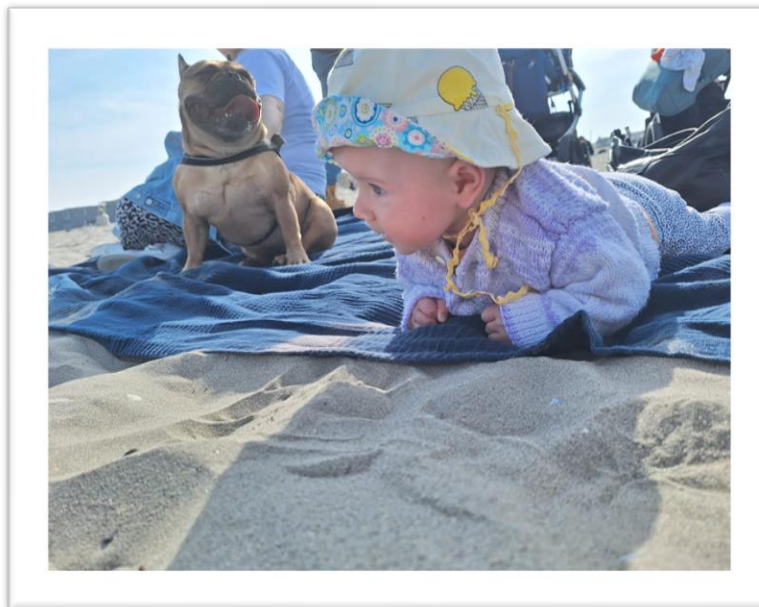
Обґрунтування необхідності створення ясел для дітей від 3-х місяців в Україні

- **Потреби сімей та виклики сучасного ринку праці** (за досвідом ЄС, такі послуги вважаються частиною соціальної інфраструктури).
- **Своєчасний розвиток дитини як ключ до майбутнього життєвого успіху** (перші 1000 днів життя – критичний період формування мозку).

Згідно з ВООЗ та ЮНІСЕФ, інвестування в ранній вік забезпечує найвищу довгострокову віддачу серед усіх освітніх етапів.

- **Запобігання освітній нерівності та соціальній маргіналізації** (ясла з 3-х місяців можуть відігравати компенсаторну функцію, забезпечуючи доступ до якісного середовища, де працюють професійні вихователі, а не тільки пасивний догляд).

Європейська комісія рекомендує охоплення програмами своєчасного розвитку якомога раніше – з першого року життя, особливо для дітей із груп ризику (див. «European Quality Framework for ECEC», 2019).

Обґрунтування необхідності створення ясел для дітей від 3-х місяців в Україні

- **Сприяння реформуванню системи дошкільної освіти в Україні.**

Відкриття ясел із 3 місяців відповідає принципам **інклюзивної, доступної та безперервної дошкільної освіти.**

Відповідає вимогам **Стратегії раннього втручання** та модернізації дошкільної системи в межах євроінтеграційного курсу України.

Дозволить **інтегрувати Україну в європейський освітній простір**, де рання дошкільна освіта є нормою (у Франції, Данії, Нідерландах ясла приймають дітей з 2-3 місяців).

- **Соціально-економічна ефективність.**

Вартість інвестицій у своєчасний розвиток компенсується через **зменшення витрат у майбутньому** (менше потреб у корекційній освіті, соціальній допомозі, охороні здоров'я).

Фінансова підтримка державою або місцевими громадами (у партнерстві з приватним сектором) може забезпечити гнучкі моделі ясел: короткотермінові, змішані, корпоративні тощо.

*За дослідженням J. Нескман (нобелівського лауреата в економіці), **кожен долар, вкладений у якісну освіту дітей раннього віку, дає \$7-10 соціальної віддачі.***

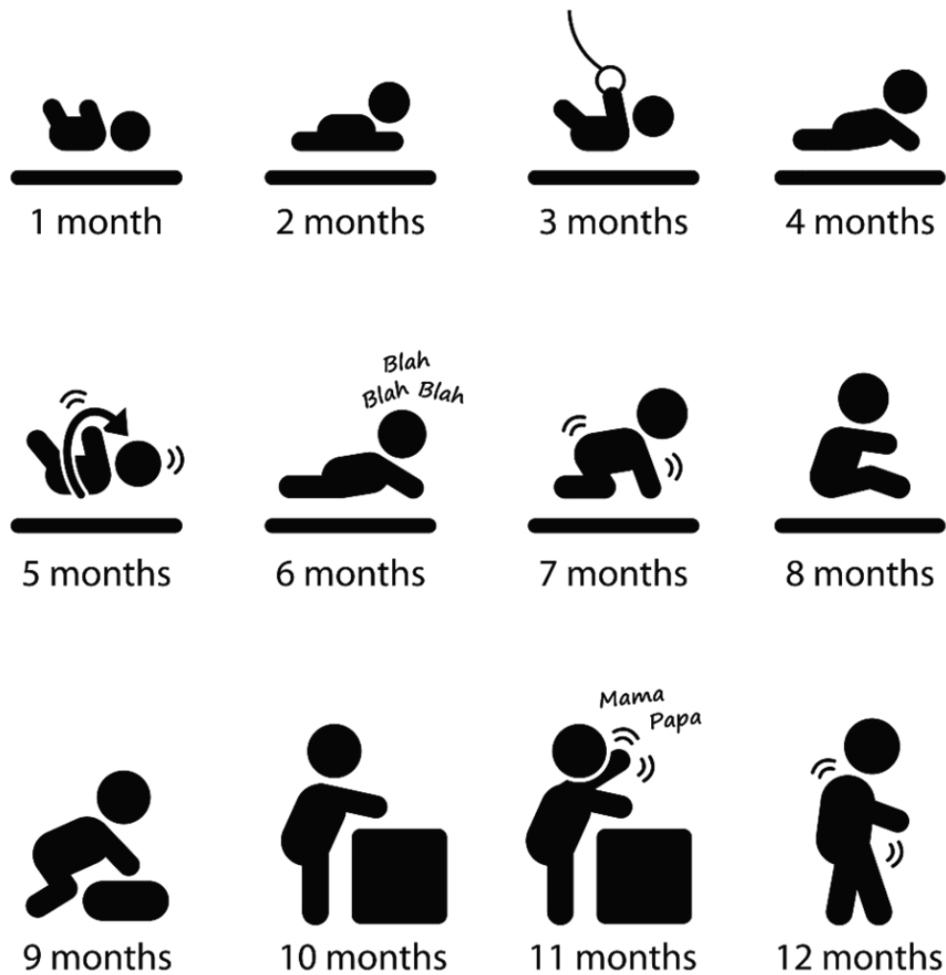
Спільне в українській та європейській педагогіці догляду за немовлятами

Категорія	Україна	Європа	Спільні риси
Центральна ідея	Турбота та безпека	Турбота та індивідуалізований догляд	Орієнтація на добробут, розвиток, безпеку
Фокус	Фізичний догляд, гігієна, харчування	Емоційна підтримка, прихильність	Усвідомлення значення прив'язаності
Вік немовлят	Із 3 місяців у яслах	З народження в сім'ї або інституції	Визнання важливості раннього віку
Роль дорослого	Материнський/виховател ьський догляд	Педагогічно підготовлений персонал	Наявність дорослого як стабільної фігури
Принципи	Безпека, стабільність, гігієна	Емпатія, автономія, партнерство	Повага до потреб немовляти
Методики	Інтуїтивні, з елементами режимності	Науково обґрунтовані (наприклад, Еммі Піклер, Француза Дальто)	Орієнтація на добробут дитини

Відмінності в українській та європейській педагогіці догляду за немовлятами

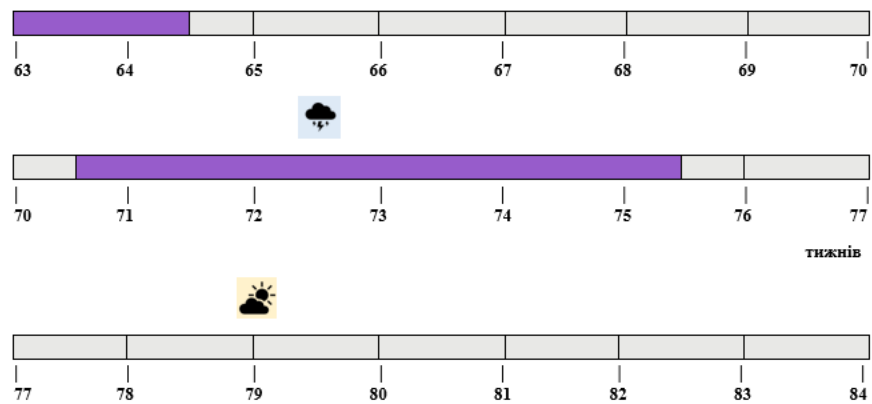
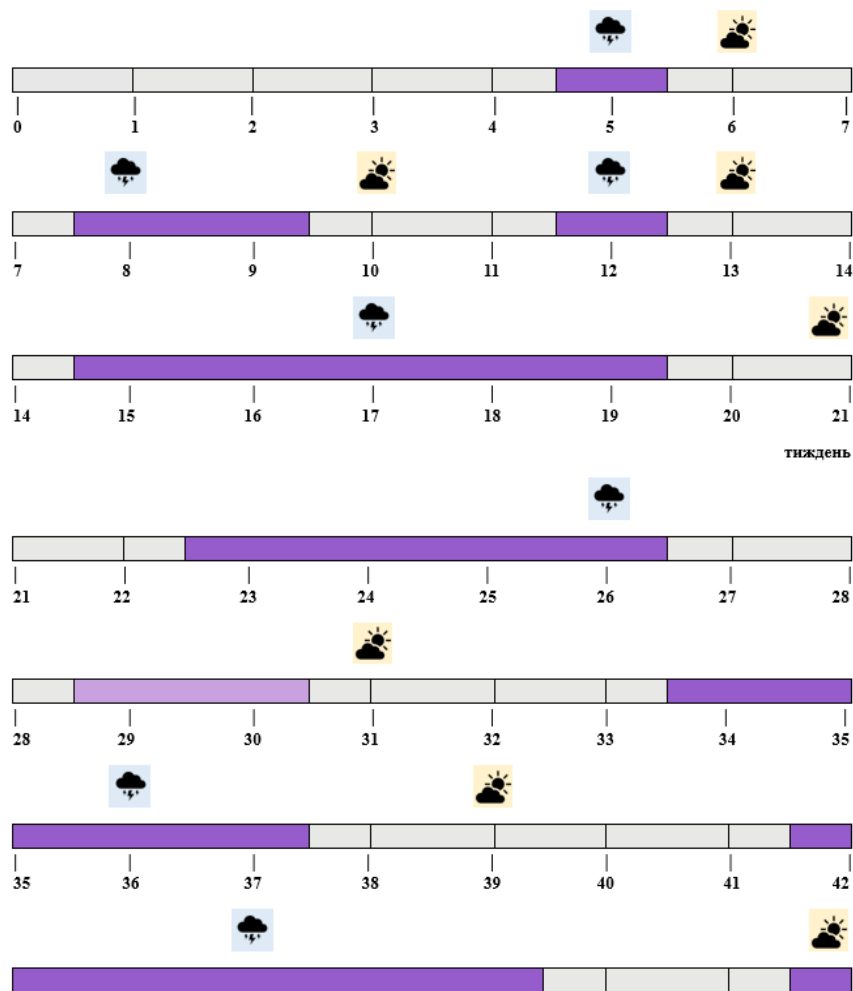
Критерій	Українська традиція	Європейська практика (Скандинавія, Угорщина, Нідерланди, Німеччина)
Інституційна форма	Державні/приватні ясла при ЗДО	Центри ранньої освіти, сімейні ясла, патронажна служба
Пріоритет у догляді	Режим, харчування, гігієна	Розвиток самостійності, рухова активність
Освітній вплив	Обмежений – через побутові процедури	Інтеграція освітніх стимулів у процес догляду (післерефлексивна педагогіка)
Педагогічний персонал	Вихователь ясел, помічник вихователя (часто без спеціалізації, похилого віку)	Спеціально підготовлені фахівці з розвитку немовлят (вік до 45 років)
Підхід до руху дитини	Часто обмежувальний (сповивання, фіксація, манеж)	Свобода руху (за Еммі Піклер, М. Gerber)
Контакт з батьками	Батьки – здебільшого зовнішні до освітнього процесу	Активне батьківське партнерство, спільні програми, поради
Ставлення до плачу	Часто – ігнорування або швидке заспокоєння	Прийняття емоцій, уважне спостереження за сигналами дитини

Дорослішання: Як ваша дитина це робить?

Десять важких періодів вашої дитини (в тижнях розвитку)

Ймовірно, ваша дитина зараз переживає відносно легкий період.

Зараз ваша дитина може відчувати голод більше, ніж ви звикли.

Плаксивість та примхливість приблизно на 29-тому та 30-тому тижнях не є візитівкою майбутнього стрибка. Ваша дитина просто виявила, що її мати може піти та залишити її. Це процес, як би божевільно це не звучало. Це нова навичка: дитина дізнається все про відстані.

Приблизно на цьому тижні значна ймовірність того, що ваша дитина буде голоднішою.

Приблизно на цьому тижні значна ймовірність того, що ваша дитина буде «сонячним промінчиком» у домі.

Джерело: [Hetty van de Rijt](#), [Frans X. Plooi](#). [De tien sprongen in de mentale ontwikkeling van je baby](#). Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgevers, 2009. 375 p.

Переклад та адаптація К. Крутій, 2025.

Де шукати інформацію?

Діти раннього віку:

своєчасний розвиток

<https://www.facebook.com/groups/172563699609453>

Усе про малят

(від народження до 3 років)

<https://t.me/+95hwSOtGYsRmYTky>

Дитячий мозок має набагато більше нейронних зв'язків, ніж мозок дорослих

1. Творчі люди зберегли деяку здатність мислити, як немовлята.
2. Батьки реагують на 50-60% вокалізацій дитини. Навчання мови можна прискорити, якщо реакція буде на 80% вокалізацій.
3. У сучасній західній культурі дитячий садок є формою «кооперативного розведення», навіть якщо ті, хто піклується про наших дітей, є не родичами, а працівниками.
4. Проведення часу з особами, які не є батьками – допомагає немовлятам навчитися «читати» різні вирази обличчя та розширити їхню здатність сприймати точку зору інших.

Африканське прислів'я:

«Щоб виростити дитину, потрібно ціле село».

Джерело: <https://www.livescience.com/8150-7-months-baby-moods.html>

Дитячий мозок має набагато більше нейронних зв'язків, ніж мозок дорослих

Сара Харді, автор книги «Матері та інші» (Belknap, 2009), припускає, що проведення часу з особами, які не є батьками – дідусем і бабусею, вихователькою, другом сім'ї, закоханою тіткою – допомагає немовлятам навчитися читати різні вирази обличчя та розширити їхню здатність сприймати точку зору інших (майбутня емпатійність).

Дослідницька поведінка дітей 2-х і 6-ти років - кореляція

Контейнерні діти

Канада є першою країною, яка у 2004 році заборонила продаж ходунків на офіційному рівні.

Використання дитячих ходунків може призвести до черепно-мозкових травм, переломів кісток і навіть до смерті через те, що вони надають дитині більшу мобільність, ніж ту, яку вона фізіологічно може собі дозволити.

Контейнерні діти

У США встановили, що з 1990 по 2010 рік, понад 230 тисяч дітей до 15 місяців попали в лікарню через травми від ходунків.

Чим же можуть нашкодити ходунки?

1. Неправильне навантаження на хребет дитини. Дитина штовхає ходунки передньою частиною, а це теж може призвести до викривлення хребта.
2. Дитина часто бігає в ходунках на пальчиках, що може призвести до деформування стопи.
3. У дитини не формується відчуття рівноваги та безпеки.
4. Травмонебезпечність.

Шапочки, шкарпеточки... Холодна підлога???

Колготи для хлопчиків та підгузки. 58% молодих людей мають проблеми з фертильністю. Угода з батьками (досвід Фінляндії)

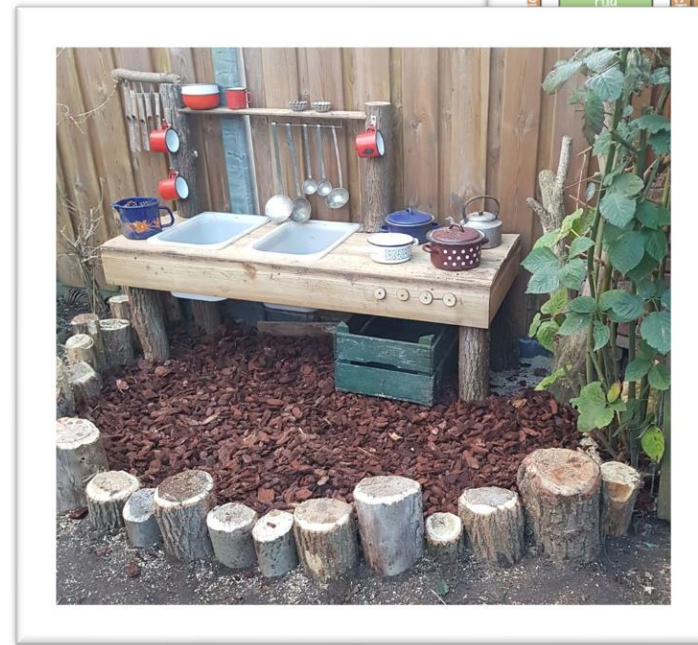

Темне минуле чоловіків 🦁

Що роботи? З чого починати?

- Візуалізація структури середовища ясельної групи закладу дошкільної освіти як засобу впливу на розвиток дітей.
- Визначення складових розвивального середовища в кабінетах спеціалістів.
- Робота над дизайном майданчиків («кухні бруду» тощо).

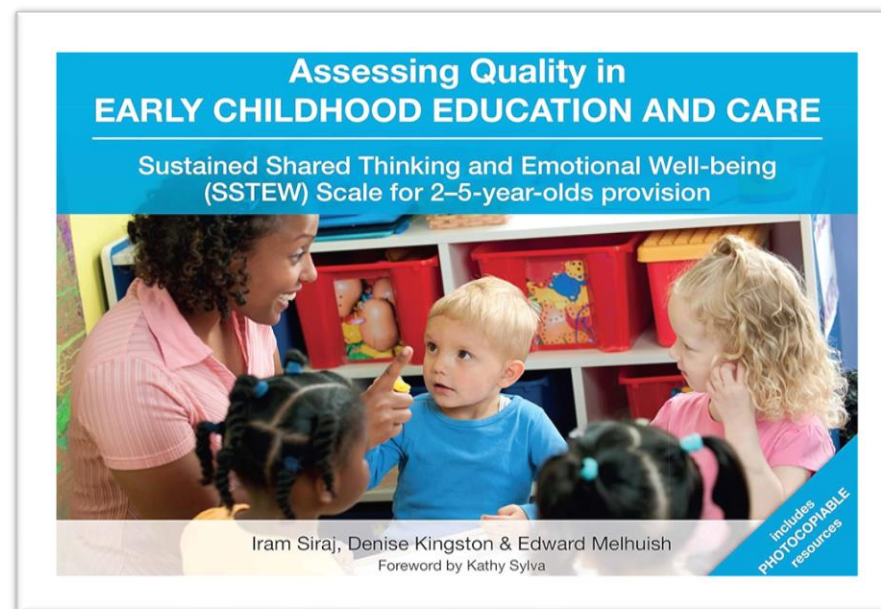
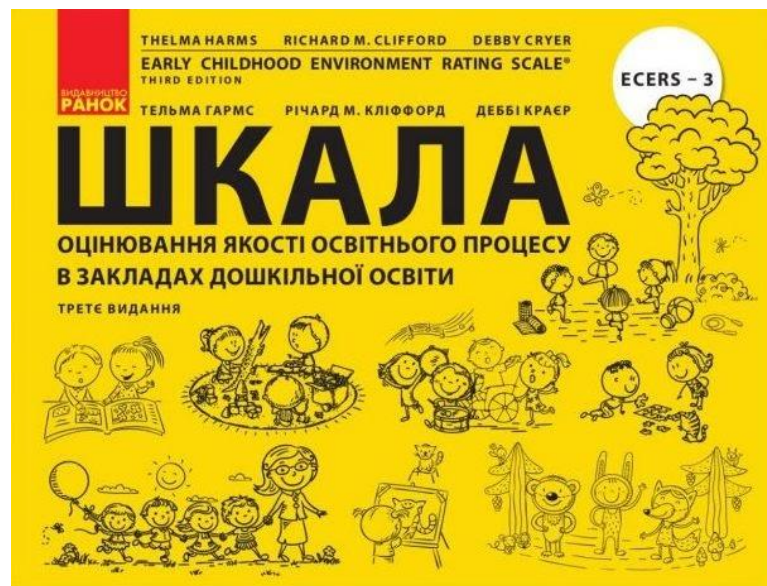

Бізіборд не є Монтессорі-матеріалом

SSTEWEW (Sustained Shared Thinking and Emotional Well-Belling) Забезпечення сталого спільного мислення та емоційного добробуту дітей 2-5 років

Контакти:

Катерина Крутій Kateryna Kruty

М.Т. +380 67 73-186-37

Профіль Facebook

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100001110634857>

Мій канал:

<https://www.youtube.com/channel/UCfgmgfgFjmEv-VLjUEkPQsg>

Інстаграм

https://www.instagram.com/kateryna_kruty/

